

Csikász István

Az idők együtt

Nem sejthetem, hogy létezik-e halál után a lélekvándorlás – de a halál előtt megidézhető. Én már annyi MINDENKI voltam.

Mint ahogyan most is: rendezhetetlen hajam a szemembe lóg, vastag szemüvegem: a hasonulás álarca! – segít.

Évtizedek óta faggatom a Nagy Párbeszédet, és mindenre ez a válasz, mindenhol ez a kérdés is egyben, mindig kétségek között is hagy engem:

„Állj, ki vagy ?! –

Az Egyedüli Jelen. –

A Tudat ? –”

Abbahagyom a további szöveg idézését. Vagy talán nem mindig. Ha VALAKI tőlem kérdez, akkor végigmondom, ha én kérdezek magamtól, nem válaszolok.

Itt van egyszerre minden az Idők Kezdetétől.

Médium vagyok, elindulok egy pókháló fonalán, visszapörgetem az éveket, hónapot, napot és órát egészen a percig, a sugallatok fuvallatába helyezve önmagam: ellen-párka. Minden áthelyeződik, látni kezdek.

Nekem megszólal, akit kérdezek. Azonnal ott vagyok annál, aki hívott. Hallgatom, amit mond, a jelentéktelenül hétköznapi, a tömören fontosat. A lényegest együtt kell átélni újra – nem én döntök, nem én választok.

Teljes testi-lelki-szellemi szervátültetés részese vagyok, alanya tulajdonképpen.

Aztán van, ami van.

Végül is szenvedek, mert nem tudhatom, hogy az *üzenetekben* a MINDEN van-e?

A történet nem fontos.

Aki még nem volt *valahol*, utazom és költözöm helyette.

Aki elmegy *valahonnan*, ott úr támad – mennem kell tehát: *valahová*.

„CSAK AZ VAN, AMI VOLT.”

Száz éve született Szabó Lőrinc, aki gyermekkorának meghatározó időszakát Balassagyarmaton töltötte. (Vö.: Tücsökgzene) Csikász István írásával emlékezzünk a halhatatlan költőre. (– a szerk.)

AZ EGYEDÜLI JELEN

Most, 21 évesen is pontosan ugyanaz vagyok. Amiben mindig is hittem. azt a szám-misztika megerősíti. Az abszolútnak minősíthető matematikát, annak műveleteit képtelenség megcáfolni, megkérdőjelezni egyelőre kár. A műfordítás is lehetetlen nélküle, tehát most, 21 évesen vagyok leginkább, és sokkal inkább 12. Már akkor is, 12-ben alapvetően 21 voltam: mindent tudtam, nem értem: nekem nem kellett soha semmit sem tanítani, csak bólintottam mindenre. Akkor is, és mindig olyanokat tudtam, amit másoknak iskola- és osztálytársaimnak hiába tanítottak, vertek a fejébe, képtelenek voltak felfogni.

21 és 12 ugyanaz.

AMI VOLT

A kombinékról, szoknyákról, melltartókról, a bugyik tájáról fűtött és forró fantáziálásaim, élményeim vannak még a miskolci Nagyhid időszakából, abból a korszakból, amikor még alig különböztem a lányoktól.

:(– INTERMEZZO –):

Igen, a lány mind, ha vad, ha szelíd,
szégyellős volt. Szégyelltek valamit,
amiről nem tehetek! Valahogy
rágalmazott faj voltak, mártírok ---

.....
nőnek lenni, úgy látszik, nagy kereszt,
gondoltam, bár az egészsnek csak a –
az egészsnek ... a ruha az oka!

.....
Ez sokáig izgatott, a ruha.
Térdig ér talán a nők dereka?
Ha nem, mire jó ez a furcsa és
fölösleges megkülönböztetés?
S nem lehetnék lány én is? -----

Nagyon tudtam, hogy különbözöm. A *hidak*: egész gyerekkoromtól! Nagyhid: Miskolc. A Fahíd: Balassagyarmat, a *leskelődések* ideje! A Kilenclyukú: Hortobágy, de tulajdonképp Debrecen. A hidak Pestről Budára, és hidak, hidak embertől emberig. És a fontos városok mind, amiket elmondtam itt.

Debrecenben, Krautzer Karcsiéknál az egyik ősszel, a félhomályos szobában egy kis poros marokkönyv akadt a kezembe. Nem használta senki, én pedig kikönyörögtem a barátomtól, hogy adja nekem egy csúziért cserébe. Angol-magyar és magyar-angol szótár volt. Én azonnal a legtitkosabb szavakat böngésztem ki – minden a lányokról szólt, illetve az *alkatrészekről*. Azonnal megtanultam őket kívülről angol-magyarban, de közben rengeteget kellett röhögni, mert a szavak tulajdonképp csak ómódi körülírások voltak, a dolognak nem vettem semmi igazi hasznát.

Nagy tél tombolt 11-12-ben. Debrecenben decemberben -31 fokot is mértek, a piacon terjedtek a hírek: farkasok kószáltak a város szélén, éjjel mindenki borzongással hallgatózott, de csak azok észlelhették a vonítást-üvöltést, akik hajnalig is ébren bírtak maradni. A Hortobágyon puskások őrizték a marhákat, birkákat, lovakat. Hallottuk, hogy Miskolcon a medvék bemerészkedtek a lillafüredi tóig, meg a szélső házak istállóihoz. Vasvillákkal, fejszékkel, kutyákkal kergették el őket.

Iszonyatosan néztem ki abban az időben. Korcsolyáztam a befagyott nagyerdei tavon. Magasszárú bakancs. Dupla patentharisnya. A térd alatt gombolható, passzent ördög bőr nadrág, oldalt fölfele három gombbal. Szálkás télikabát, félcombig. A kötelező bársony diáksapka, fülvédő, kötött kesztyű. Állandóan fáztam. Lila bőr, láthatatlan félhomályban az arc, arctalanul a szemek.

AMI VAN

Gondolom magamban vissza ezt a képet, ahogy ülök itt a zöld lámpaernyő alatt, december 28-án a Széchenyi Könyvtár olvasótermében 3-4 könyvvel: egy Villon, egy Shakespeare, egy Verlaine, satöbbi. Olvasok-e vagy tanulok, írok-e netán, vagy fordítani akarok – nem tudom.

:(– INTERMEZZO –):

Rút volt, pokol, Kettő az Egy Világ.

Én meg ő: harctér. Ellenség s barát.

Égen és földön összetört a rend.----

.....

Csak a dac

tartotta bennem a lelket, meg a

vers és a nők reménye-iszonya,

a nők az utcán, a mozik előtt,

az egyetemen, a vers és a nők:

őket csodálva, bennük, rajtuk át

szép volt, Isten volt, Egy Volt a Világ.

Borostásan, piszkos katonaköpenyben, hónapos szobában, könyvtárban. Nem tudok szabadulni: szájbavert ország vagyok. Itt ül törzsem kezetlen, lábatlanul, alvadt és véres rongyokban. Rámszáradt ruhafoszlányok. Nincs fogam, kilazította a skorbut, szemüvegem kifolyt szememet idézi fel, pofonvert, földagadt arcom Trianont keresi a térképeken. Elhallgatott ez a volt Magyarország, legfeljebb csak magyar, hogyha van, a paraszt nem beszél vissza, nem lamentál az értelmiségi, kastélyában dühöng az arisztokrácia. Maradék létünk csak ennyi. Zavarban ül Babits, Juhász Gyula. Debrecen hirtelen olyan messze lett. Gondolatok a könyvtárban sem szállnak, megülnek itt velem, körbeforognak engem. Szemben velem két gyönyörű kollegina, ki a fene tanul, nem tudom, olvasok-e, vagy csak bámészkodom. Csak az egyetem, csak a nők. Tudják-e kicsoda Babits? Talán dicsekedhetnek azzal, hogy nála jártam, hogy szerda délutánra magához hívott. Debrecen igen messzire van.

:(-INTERMEZZO -):

Anyám dalolt.-----

.....
...háromszor csapott

évig a hang, a szent oltár előtt,
a térdrehullásnál, s amikor Öt,
Istent kértük: „Szabad hazánkat, óh,
add vissza nekünk:...” S hogy a zokogó
ima elnémult, csend lett, nagy szünet.
Ez után csak hallgatni lehetett.

Kolleginák, ki a fene tanul. Nem tudom levenni róluk a szememet.

Manet, Monet, Renoir-arcok, – mért épp ide ültek? Szírmok. Hamvasak, virágzók. Szemben velem ez a Fekete Tulipán zsidólány lehet, vagy egy gazdag szerb kereskedő lánya. Csupa vonzó nőiség. A haja szinte kék, loboncos, látszólag fésületlen, nagyon is raffináltan elkészített. Remekbe szabottak a domborulatai, kihívóan, mégis rejtekezve látszanak. Délies barna bőre sima, és látom, forró. Látni tudni kell, és akkor a hő is elszínezi a kisugárzást: az ő sugarai körülrajzolnak engem, fénnyel és meleggel. Leta-pogató szerkezet az ő szeme, köldökében biztosan zöld gyémánt fénylik – ó, jaj, olyan ő, mint egy bibliai zsolttár. Kiemelkedő fodrozatban fut végig nyakán a vasalt, hófehér gallér, kacskaringózva a sötét bársonyruhán. Az édes kis pihék – de eszméletvesztve jajdulna fel egy hosszú, csupán az érintés borzongatásával a nyakán tapadó csókra, erőtllenül és ölbe hullva, tudom, látom, ránézek, tükrös üveg mögül sárgán és tigrisesen érinti vastag, húsos, piros száját a szemem. Megérzi, tudja, szándékosan, tudatosan, tudományosan elpirul.

„Gazember” – gondolja magában. – „örült” – gondolja magában. „Hát ne – gondolja magában. Igen halkán latin anatómiát sug a medikának.

Őt így nevezem: Piros Dália. Fordít, hajt a könyvben, észrevett valamit, ez a nők olyan érzéke, amellyel mi férfiak soha nem fogunk rendelkezni –, észrevett valamit, ami vibrál a levegőben – fordít egy lapot a könyvben, mert a nyüzött idomember férfiteste éppen a pillanathoz volt való: deréktól térdig – most a vállak, a mellkas, a karok. Piros Dália pirulása alapvető állapot, tüzes lányarca van, nem kell, hogy kicsípje a Kálvin téri szél, fehér bőr, egyfolytában elpirulásban – láttatok ilyen lányarcokat. Haja hosszabb, mint Fekete Tulipáné: színjátészó vörös-angol-vörös-sziénabarna, úgy hullik le róla, mint egy vasoxidos zuhatag, vízesés. Nyaka hosszú, nyúlánk, fehér, de ahogy észleli, hogy figyelem, az is elpirul. Igen finom, arisztokratikus orrocskája minden levegővételnél egy parányit mozdul. Homloka fénylik, finoman zöld cica-szemét sötét pillák árnyékolják, pici és mindig nedves szája van, ha beszél, suttog, nem láthatók a fogai, de élesek, én tudom. Ő az, akit legfeljebb csak megcsókolni lehet, ő nem csókol vissza. Éles körömmel mar bele a combodba, megrándul. Válladtól a térdedig áramütéssel szájon, tarkón, gerincen ver. Tárgy vagy, azt gondolja: „csak egy férfi” – primitív vagy brutális erő, azt gondolja: „sohase halok meg veled, érte még úgysem”. Hihetetlen finom liláskék pamutruha, nyakig sűrű gombolással. Lassú bővöléssel is hiába cirógnám haját, ruháját, gombjait.

KÉPZELEM, TEHÁT LEHET

Fekete Tulipánnal egy sziklás-szeles-forró fennsíkron, egy félig nyitott sátorban fetrengtem-forogtam-örjögtem-szeretkeztem. A Karsztokon, Kánaánban, vagy épp az Édenben? Szenvedett, csupa alázat volt. Sírt a gyönyörben, zokogott, becézte a bőrömet, féltett engem, tíz körmét végighúzta a hátgerincemen, kiperdített önmagamból, megfürdetett önmagában, szorított és simogatott, úgy tudott cirógatni, hogy a lapockáimból külön Énjeim bújtak ki, énjeim: én voltam mind-mind, Fekete Tulipán alázat és eszméletvesztés. Fekete Tulipán sötétkek könnyei szavakat égettek a mellkasomba. Fekete Tulipán hajának libbenése rézkarokat improvizált a bőrömon, Fekete Tulipán rátetoválta önmagát testem rajzlapjára. Nem feledhetem soha Fekete Tulipánt.

Piros Dália a csipkefüggönyök mögött. Az üvegajtók mögött. Frissen mosott, keményített, vasalt ruhák és cukrászdák illata. Szobalány, ernyő, kalap. Egyedül az előszobában. Összecsókolt csokrom. Szárnyas fehér ajtó. Ezt a szalont, ahová beléptem, Munkácsy festette valahol Párizsban. A nyikorgó parkettán, süppedő perzsaszőnyegen Piros Dália. Olajfestmények, lóversenyek. Súlyos, sötét függönyök, apró rejtkehelyek, zugok, kiszögellések. Világító zöld szempár, lélegzetek. Ő ott áll egy biedermeyer fotel támlája mögött. Hűvös tenyér, forró és hosszú kézcsók. Kecsesen behajítja mozgékony nyakát a virágcsokorba, csókom szájlényomatában elidőz. Megrebbenek: felfelé emelt zöld szeme, mint egy ragadozóé, engem bűvöl, az áldozatot. Pompás fehérműire gondolok, átlátszanak a selymek alól.

Ujjaim belegabalyodnak a hajzuhatagba, nincs légtér közöttünk, felforrósodnak a kezek, ők négyen keresik, megtalálják, szorítják egymást, nekik jó, szinte irigylem őket. Forog a vöröslő vizesés, paripa dobálja kacér fejét, meg nem állunk, egy-egy tizedmásodpercre bevillan a *világi világ* is, vágtnak a festmények, kábultan szájra találunk – hosszú-hosszú csend, zuhanó virágok, örökkévalóság. Kimelegedett selyem. Megtört fények a szembogár mélyén. Ébredve és ernyedten tartom és nézem őt, kissé eltávolodva, a de görcsös ölelésben, gondolatlanul. Hirtelen, mint egy gepárd, magához szorított, kis sikoly, inkább a kilehelt levegő pici halála, érintés a tarkómon, körmök, egy villám áramütése, illatok – töröten hullottam a szőnyegre, alabástromszobor, én. Összerakott darabjaimban ott állok azóta is a márványkandalló szélén, kicsorbult váza fatörzséhez támaszkodva, hidegen, anyagként kimerevedve. Csak ... mert szeretem Piros Dáliát.

Talán nem volna szabad hagyni, hogy elfelejtsem őket.

:(-INTERMEZZO -):

A virágokból először a kék
nefelejcs tetszett: azt a szép nevét
külön is megszerettem, hogy olyan
beszélgetős és hogy értelme van:
szinte rászól az emberre vele,
úgy kér (s nyilván fontos neki, ugye,
ha kéri?), hogy ne felejts!-----

.....

De még ha csalok is,
nyugtattam meg magamat, az a kis
segítség semmi, hisz úgy szeretem;
s dehogy felejttem, nem én, sohasem!

A Fekete Tulipánt, Piros Dáliát / le kell préselni vad szívemben / nem szabad, hogy ez az édes / kettőt én egyszer elfelejtsem. / Kettős csokorba kell kötnöm őket: / a két virágot – mert gyűjtöm a nőket /.

Ez villant belém, de csak egy másodpercre, aztán szétszakítottam a papírgondolatot. Én most itt. Szétszagattott füzetlap: tépetten, elszórva, levegősuhanásoktól meg-meglibbentve az olvasóterem parkettáján.

A fenébe. Ez a csavargó Villon, ripacs, szélhámos Shakespeare, istenverte másik francia, Verlaine, parázna, dög, Baudelaire, tenger czókját elherdáló Edgar Poe...!

Képzeltém? Tehát lehetett?

:(– INTERMEZZO –):

életem beszél, s ahogy hallgatom,
mondom, amit mond. Holnap folytatom.

EGYSZERVOLT

Szénszünet. Sztrájkolnak a bányászok. Kicsit sokat köhögök. Édesanyám azt mondja, nem tesz jót nekem ez az alföld. Január 25-ig nincs tanítás.

Apám egy postajáráttal január 3-án hajnalban elvitt magával Miskolcra.

Diósgyőrben, az iskola mellett lakott egy gyerektelen tanító házaspár, régi barátaink, távoli rokonok.

– A hegyek közé kell menni neked, kisfiam, magaslati levegőre, elmégy Miklós bácsiékhoz három hétre.

Másnap, késő délelőtt látogatóba érkezett egy hölgy a lányával.

– Mutatkozz be, kisfiam – ő most a mi fiunk, egy kis vendég mondta Ilonka néni.

– TÜCSÖK – engedelmeskedtem.

– Így hívják a fiút? – döbrent meg az úrinő. Rókabunda volt rajta. A lánya egy úrilány. Végigmért. Nem nyújtott kezét.

– Carmen – pihegett és elpirult, aztán egész idő alatt úgy is maradt. Ez soha nem látott fiút, mondtam magamban. Carmen – Carmen. Ilyen név van. Ilyen lány nincs. Carmen. Az ablak alatti pamlagra ült, a támlákon csipkék. A felnőttek a kávézó asztalhoz telepedtek – játsszatok! – szólt oda Ilonka néni: légy udvarias! – tette még hozzá.

A felnőttek susorogtak. Ültünk. Néztem a cipóm orrát, Carmen zavartan maga elé bámult. Azt gondoltam magamban: nézed a szívedet, mi? – vagy a cicidet! Carmen minden lélegzetvételnél hullámozott, mint szélben a nagyerdei tó szokott. Liláskékes pamutruha, matrózgallér. Csinos. Forró kezdett lenni, láttam. Nem akarta, nem, nem: a combocskáit nézte. És piros volt. Szép. Játsszatok! – Mit játsszak vele, jó vicc!

– Maga hány éves? – szóltam rekedtesen, hosszú szünet után.

– Tizenhárom. A Sacré Coeur-be járok – affektálta.

– Én meg az önképzőkörbe. A coeur-t nem kell hosszú övel mondani. Hogy nézne ki: önképzőkör-be...? – Védekezően megmoccant.

Mi volna, ha markomban venném az ő hideg kis halacska-kezeit, bennem is mocorgott valami – finom, puha, hosszúkás ujjait? Húsos és érzékeny, érintésre megremegő, alig rajzos, belső érzelmeit kifejező és szemérmes lányka-tenyerét?

:(- INTERMEZZO -):

A Sacré Coeur intézetbe jár.

Szép, fehér lány. Vakációkor

kis kocsin érkezik.....-----

Így kellene, hogy hívják: Victoire d'Étremont – Francis Jammes így írta meg.

Tehát: mi volna, ha markomba...

– Megfoghatom a kezét? – előre hajoltam. Felém rúgott a kifényesített cipőjével.

– Szólok a maminak – majdnem sírt – én vallásos vagyok, nem beszélek fiúval!

Az az igazság, megijedtem annak ellenére, hogy a felnőttek közben kimentek, nem akartam Ilonka néninél felsülni a viselkedésemmel. Hosszú szünet.

– Milyen tanuló? – mint elterelő kérdés, csak ez jutott az eszembe. Piros Carmen.

– Mi köze hozzá. Jó.

– Én tiszta kitűnő.

Sértődötten oldalra nézett. Ez jó, mondtam magamnak.

A TUDAT

Azonnal tisztában voltam vele: ne mondj meg semmit a nőnek. Főleg az igazat ne, azt soha. Mégse titkolj előre semmit – sőt, mindent-de-mindent hozz a tudomására, de ne szóban, szövegben. Tehát úgy, hogy magának kelljen rájönnie mindarra a sok titokra, amelyre olyan-de-olyan rettenetesen kíváncsi, hogy majd kitöri a nyavalya érte, hogy hadd fúrja az oldalát a dolog. Mert minden csak úgy tetszik majd neki, ha azt hiszi, hogy ő sillabizálta ki a SORS könyvéből azt, hogy mit akarsz. Viselkedj ellentétesen, ejtsd kétségbe, ne lásson tisztán – de éreztetned kell, hogy...ő aztán ....és főleg azt, hogy mennyivel különb a *többinél*. Mert addig örjög, ameddig fogcsikorgatva, de beléd nem lát, mert mindenáron GYÖZNI ÉS GYÖZNI akar...! Hogy a lendülete megmaradjon, kicsit néha mutasd magadat.

NŐNEK LENNI

– Maga tanul franciát abban a Coeur-ben?

– Csak németet. – Én azt éreztem, hogy most kell:

– Akkor, ha olyan jó tanuló, mondja meg, mi az, hogy „erster schnee”

Segítségért villant a mennyezetre a szeme: most láttam, milyen csodálatosan zöld. Kinyílt a szája, édes, pici, nedves. Kis pontocska van az állán, egy puszi helye. Elismételtem, előre az arcába, hozzá közel:

– Erster schnee!

– Erster...első...– mint egy fegyelmezett diáklány. Ez jó.

– Schnee ... – nézzen ki a szabadba! Mire visszafordult, ott volt az arcom. Hátradólt. Fehéren.

– Hó – mondta hidegen, ahogy a havat mondani kell.

– Az egész mondat helyesen? – tanárkodtam egy kicsit.

– Első hó. – És már megint piros volt. Születetten édespiros. Mondtam magamban: az a gyönyörű sötétvörös hajad...! Kezdtém tudni már, hogy hogyan is tovább. Az *első hóról* sem véletlenül kezdtem el a beszélgetést – mindenhogyan azt tudtam csak, hogy valamilyen megoldásban be kell bizonyítanom *szellemi fölényemet*.

:(– INTERMEZZO –):

„Ezüstszurke háttérből karcsu őz
jön, téli fák alatt,
az erdön, és puhán
lépegetve, míg itt-ott elidőz,
óvatosan vizsgálja a havat.

S te jutsz eszembe, gyönyörű leány.”

Ha még láttatok csodálkozást! Gondolattalanul, nyílt szájjal, a fehér télben nagy, tavaszi, zöld szemmel bámult rám. Csönd, csönd.

– Morgenstern. Én fordítottam.

Lassan mondtam neki, férfiasan, mély hangon, monoton szigorral. Verset mondtam, tudta. Nem élt, kivívtam a bámulatot. Csak hosszú idő múlva rebbent meg a szempillája. Tudtam, hogy önmagára és a vers utolsó sorára gondol. Ő még ilyen soha. Fiú neki még nem mondott verset, láttam, hogy akaratlanul került egy olyan hangulatba, amilyennel még nem találkozott, ettől teljesen zavarban volt. Az őz. S te jutsz eszembe, gyönyörű leány. Most titokban és ebben a révületben az otthoni fürdőszoba, látomás. A tükörben nézi magát. Ott áll meztelenül: a pelyhek. Pihék. Ezt látja Carmen. Most látta meg önmagát. Miattam.

– Carmen... maga nő. Már igen.

Könnyezett, valószínű azért, mert erősen összpontosítva, tág pupillákkal nézett engem. De lehet, hogy most jött rá valami vissza már soha nem fordítható, életbevágó *változásra*, és eltűnő kislánykorát siratta.

– Kér málnaszörpöt? – Álltam fel a helyemről.

Győztem.

Ez a Diógyőr igazán gyönyörű.

A meredek hegyoldalak sűrű erdőségeinek fáin a kivilágosodott, a hótól fehér tél ellenére is megmaradt a vöröslő lombkorona, a száraz, ugyan kissé már fakuló levelek látványa. Olyan ez nekem, mint egy üzenet, egy diszelve hajnak az üzenete, az erdő őszi üzenete: majd ha tél jön, majd ha tél lesz, menjek el Debrecenből decemberből, vagy januárban – nem a hónap számít, hanem az évszak – találkoznom kell valakivel, aki életre szólóan emléket hagy bennem, aki biztosan többször gondol majd rám is, mint ahányszor talán én szeretném. *Bársony Carmen...!*

Arca selymes jégvirág, ablakszememre fagyott.

VÁROSOK

Minden város nő. Asszony, leány. És annyiféle is.

Egyik szolid, szemérmes, nyaktól bokáig öltözött, komoly, szintelen és konzervatív, mint Debrecen – puritán és református. Középkorú polgárosszony, nem pletykál, példászerű házasetet él, elmegy a piacra, ellenőrzi fia bizonyítványát és lánya erkölceit. Vasárnapi istentisztelet, utána puding egy cukrászdában, nem az utcára kitelepült kerthelyiségben, hanem feltűnősködés nélkül, bent a belső teremben.

A másik titkokkal teli, mint Balassagyarmat, örvénylik, mint egy rakoncátlan, tizenhatéves lány, hangulatai gyorsan változnak – szerető, szerelem, hempergés, hajcihő, tánc – keserű valósággal küzd, szegénységgel, cifra nyomorúsággal. Tarka és kiismerhetetlen: édes és aranyos, kacagó, majd durcás, könnyes és kötekedő.

Miskolc becsületes vasutasné, mosott-vasalt kék kötényben, erős, munkabíró. Sűrű szemöldökét összehúzza, gyanakszik állandóan, emellett csupa erélyesség. Lekever egyet-egyét civakodó gyerekeinek. Férfítáncoltató, kocsmagyűlölő, ha kell házsártos, tud nagyokat veszekedni, de ha valaki akár az urát, vagy bárkit is az övéi közül bántani akarná, olyan lesz, mint egy anyatigris. Rendet tart, színházba nem jár, vasárnap délután elkíséri az urát a futballmeccsre, és vele együtt megiszik néha egy-egy fröccsöt.

LEGSZEBB ITT VOLT

Nyöszörögtek a sárban a szekerek végig a Templom utcán, ha lezúdult egy-egy nyári zivatar. Az utca két oldalán vízmóságok, kavicsos-köves-agyagos-homokos bevágásokban ömlött a víz. Napos időben, szárazságban szállt a por, fénnytörések villogtatták a söröslovak rezes szerszámain. Akár Mikszáth idejében, amikor még itt dolgozott. Huncutságait még mindig beszélik a Balassa Étteremben.

Aztán útépitők jöttek, hasított bazalttal kikövezték az utcát a templomtól egészen az Ipolypartig.

157 járdaköszegélyt számoltam meg az iskola kapujától a mi házunkig. A száz kerek szám, rendben. Ez az *ötvenhét* furcsa borzongással töltött el mindig, nem szerettem ezt a számot. Vajon jelent-e valamit nekem ez a szám? Az *ötvenhét*? Mi a 10-ben laktunk. Nyolc éves lehettem. Májusi délelőtt, vasárnap. Az utcára néző szobában nyitott ablakok, csipkefüggöny.

:(– INTERMEZZO –):

Csipkefüggöny az ablakunk előtt,
 fehér zuhatag. Hogyha délelőtt
 besütött a nap, arany szédület
 imbolygott rajta, s még légiesebb
 lett a libegő lepke-szövedék.
 Elnéztem a figuráit, a két
 szögletes vadászt, meg a lányokat,
 s szerettem volna, hogy mozduljanak
 végre, és hogy legyen történetük.

Átláttam az utca szembelevő házának ablakaira. Róka Józsi bácsiékhoz, ahová nyíratkozni küldött mindig az apám. Náluk is nyitva voltak az ablakok, náluk is egy lenge függöny libegett, de ezen át lehetett látni. Mariann 11 éves, hosszú szőke haját befonva, copfosan viselte. Rozika néni Mariannt öltöztette a függöny mögött a vasárnapi misére.

Házak, egymással szemben, ablakok, nyitottak, függönyök, itt egy fiú, ott egy lány a függönyök mögött. Mariann egy igazi mesében a sápadt és jó kislány. Nekem a Piroska barna, ő nem lehet a Mariann, én meg nem lehetek a farkas. A vadász talán a függönyünkön? – Mariann

kifinomult, én meg nem lehetek a farkas. A vadász talán a függönyünkön? – Mariann kifinomult lány, keveset beszél. Most – meglesem. Iskolába is egy helyre járunk. Bugyiban, selyem kombinében áll, felemelt kezekkel, balettes mozdulatban, kinyújtózva. Várja, hogy anyukája ráadja a gyönyörű vasárnapi ruháját: nagyon halvány drapp, könnyű vászon, apró fehér pöttyökkel, sok fehérrel, gallér, öv, mandzsetták. A selyem kombinén átüt a sötétedő kis kerek cici növekedő foltja, forrósdó, édes lány – tavaszi rügyek. Moccanatlan álltam, mint egy ragadozó, összehúzott szemmel. Most akkor a farkas vagyok, vagy a vadász...?

Mariann nem sejtette, hogy figyelem, ártatlanul, tisztán nézett a mi házunk felé: mint *az őz – a gyönyörű leány*. Láthatatlan voltam.

Mariannak édes beszédhibája volt: csillogtak a csék, az essek a fénylő felső és alsó ajak között – a zé, a zsé is marcipánosan susorgott a fogai között. A hanggá vált betűk, a betűk, mint hangok beszéd közben cukrászdásan, mázzal bevonva hullottak a szájából, a levegőben szerettem volna elkapni őket, vagy finoman kiharapni a szájából, nyelvemben feldúsult a nyál, azt képzeltem, hogy a száját érintem, cicomázom fent, lent, belül.

Mariann egyszer majd egy csodás, színjátészó sötétbordó amerikai taft-estélyiben spanyol tangót fog táncolni zongora- és gitárzenére, egy rólam elnevezendő irodalmi-zenei együttesben – de akkor 17 éves leszek.

Megint visszatért / hozzám, belép a kép: / gyermeki gyarmati évek / libegnek, hogyha visszanezék. / – Igaz ami igaz: arany idézőjelekben minden ottani.

Mariann. Sokszor találkoztunk az iskolában is, bár a „nagyiskolások”, az ötödikesek és hatodikosok termei az emeleten voltak. Mariann legszebb osztálytársa a Laczkó Kata. Fekete, nevetős, nagyon huncut és olyan gyorsan tud szaladni, hogy minden fiút utólér. Annak aztán jaj! Egy hajcibálás nélkül meg nem ússza – nesze neked, haját hajért – rikolt Kata. A Zichy utcában lakik, az anyukája szakácsnő.

– Szerbusz, Mariann.

– Tücsök, neked már végetért a tanítás, menj haza, mert megmondalak.

– Megvárlak. Majd viszem a táskádat. – Nekem tarisznyám volt, azon lógott egy madzagon a palatábla, meg a szivacs.

– Kopaszra nyíratlak az édesanyukámmal! – és kinevettek, ő, meg a Kata. Megsértődtem: ezek kisfiúnak néznek. Bosszút forraltam. Majd meglesek én is benneteket a Fahídnál, mint a nagy fiúk szokták! Tudom, láttam, a lányok Rókáék előtt szoktak találkozni, aztán – rendszerint vasárnap délután, karonfogva sétálnak a Templom utcán le az Ipoly felé. Általában minden arra járó átballag a Fahídon. A parti homokon, kétoldalt, lent csibészek leskelődtek.

:(– INTERMEZZO –):

..... Borzalom,

Miket játszottak! Gonosz szavakat

bömböltek, valahányszor elhaladt

felettük egy nő, hogy a résen át

mit láttak – mondták, milyen micsodát –

a szoknya alatt, a lába között ...

A kertek alatt futottam lélekszakadva, hogy észrevétlenül megelőzzem őket. Aztán elbújtam, vártam. Aztán hiába vártam, csak nem akartak odaérni. Kilestem a meredek part-

szegélynél, de nem és nem jöttek. Forgalom persze volt, a kamaszok röhögcséltek, de engem más nem érdekelt. Ezek most a főutcára mentek. Micsoda bosszúja ez a sorsnak! Elkedvetlenedtem. Valami helytelent akartam csinálni, de a véletlenek nem engedték. Én csak azt akartam csinálni, *amit mindenki más* – de úgy látszik, *én nem vagyok se mindenki, se más*. Ennek azért örültem, ez azért megkülönböztetés, amely az önérzetemet erősíti, de mindig éreztem azt is, hogy szerencsém nincsen, talán soha nem is lesz. Csalódott is voltam ezért, szomorú. Ahogy kókadtan hazafelé ballagtam, katángkórót csapkodva egy bodzaággal, elmúlt belőlem a bosszú kíváncsisága, és:

:(– INTERMEZZO –):

..... és sajnáltam szegényeket,
 hogy oly idegenek, törékenyek,
 s csattanjon bár belőlük az öröm,
 titkos ítélet van a fejükön.

EGYSZERVOLT MÉG EGYSZER

Carmen haja csillogó sötétvörös. Hátközépig ér. Masni nélkül, csak jobb oldalt egy csattal. Teljes béke közöttünk, bár, látom, hogy ő még mindig izgatott. Férfias magatartást igyekeztem eljátszani, közelebb hajoltam és komolyan mondtam:

– Az arca és a szeme tavasz. A haja ős a Bükkben. Maga a két évszak között van – maga nyár – hűvös nyár.

Nem értette. Mire hazaérek, már tudni fogja.

Több nap múlva szánkózni mentünk újdonsült tanítógyerek ismerőseimmel. A Diós-domb tetejéről indultunk le a meredeken, a ritka, fiatal fák között cikáztak a szánkók. Sokan voltunk, új lányokat, fiúkat is megismertem, többek között egy pesti lányt, akit a Vöröske-reszt hozatott ide egy gyerektelen házaspárhoz. Egyszer megláttam Carment, kissé oldalt, hosszú irhabundában – nevetett, hancúrozott, vidám volt, rám nézett, és szinte évődve oda kiáltott:

– És maga hány éves? – Feltűnően bátor és magabiztos volt, ebből arra következtettem, hogy mire hazaért a múltkor, megértette, amit mondtam neki.

– Tizennégy! – kiáltottam vissza.

– Nem igaz! Ilona néni azt mondta: tizenkettő! 900-ban született, ugye?

– De tizennégynek látszom! – csak így hetykén, mert megszállt valami erdei kobold – aha: érdeklődött utánam! Ezek nem gondolják, hogy milyen icipici információval is elárulják magukat.

Carmen készülődött, végre egyedül. Miklós bácsi vasszánkója nehéz és irgalmatlanul gyors. Kiszámítottam az irányokat, a lejtő fokát, a lehetséges sebességeket, és hogy hol kell találkozunk. Rajta. Veszedelmesen közeledem, utólérem, fékezek, borítom magam, vetődök – ütköztünk, oldalról, súrolva, sikolt, elkapom. Egymásba gombolyodtunk, lerántom – a két szánkó két külön irányba, mint a lovatlan szekerek –, mi együtt a porzó hóban ködben-fellegekben átölelkezve gurulunk, vigyázok rá, puha, nagy hópárnák, hópaplanok, röppenő hólepedők, téli nász a hóban, Diós-domb-nászág. Egyszerre zsuppsz. Édes vörös haja vizes és havas markomban, kis kucsmája elröppent, átnedvesedett irhabundájának szaga összevegyült

valami finom arckrém illatával, előttem az ő szemöldöke, liheg, levegőért kapkod, szája kissé nyitva. Hosszan odapuszítottam. Alsó ajkát egy másodpercre a magamé közé vettem. Tovább és még egyszer. Pofonvágott, ledobott magáról, bukdácsolva, a hóba belebelehuppanva, botladozva, elsüllyedve néha elrohant. Piros volt, a fehér hó és a vörös hajlobonc ellentéte ráképeződött a szívérványhártyámra, szemem bomlott, szaladt utána.

Hideg volt ez a csók, hóhideg, nedves. Csak valami méz-cukorka íz maradt utána, még a szám szélein is, újra és újra kellett a nyelvemmel érezni: egyetlen langyos, illatos lehellet. Maradtam. Forrósodott a pofonos felem. tudom. Hempergésünk helyére, a hóba csókoztam. Boldog lehettem: arca még ott volt a hóban, előttem, kezemben.

A MÁSIK JELEN

Kint kezdett sötétedni, pedig még alig múlt háromnegyed három. A nagy olvasóteremben külön kis magánszférák vettek körül egy-egy asztalt. Oldódtak a kontúrok, festőibbek lettek a lányok, titokzatosabbak a suttogások, rejtelmesebbek a mosolygások. Böngésztek az embertérképeket, jegyzeteltek és ebben az egymás melletti némaságban már nagyon közeli ismerősök lettünk, majdhogynem barátok, különösebb zavar nélkül és természetesen szemléltük egymást, illetve én őket. Persze találgattam, tipizáltam, vagy inkább megterveztem a nevüket. A Piros Dália talán és leginkább Stella lehet. Mássalhangzótorlódással a kiejtés rajtjára kész az ess a tével, ahogy egy felfokozott adrenalinszinttel induló atléta, aztán lazán kienged és dallamosan lendületbe jön – STELLA.

A Fekete Tulipán biztosan Ágnes. Bágyadt erotikával, majdnem észrevétlenül kezdődik, aztán forró lesz, latinos, mégis puha, mindenütt csupa meleg forma, domborúság, füledt és csókszagú – a gé-en fontos találkozás a déli nyelvekben, a franciában lányit. Elömlik ez a szó, ez a név, ez az alaktani forma, elömlik ez a lány.

MÉG EGYSZER VOLT

Igen lassan kászálódtam ki a föltúrt, megbuckásodott hókupacból. Itt valami számomra szokatlan, rettenetesen titkos és fontos dolog történt. És először történt az, ami milliószor és százezerszer történni fog, ami mindig, mindig felejthetetlen lesz, ami lehet keserű, ami lehet csalódottságot keltő, megbánást érlelő, gyönyörként bizsergető, szoros, zárt, fájdalmas, fogcsikorgató, meleg és csupa édes nektár, az anyaméh örök boldogságát felidéző. Lesz olyan, amely csak illatozva áradó, csak kóstolható, amely torkos és falánk, amelyik ragadozó, tép és mar, harap a húsba, őrzöngő és vad, mint a szibériai tigris, amelyben csak áldozat lehetsz, amely a tetszhalál eszméletvesztésével okoz amnéziás rohamot netán – jön majd valaki, akinek a csókja, ha belefagyta a szerelemtelenségbe: felolvaszt, kiold és felold és meleg áramlással a kihidegedett áramköröket, véráramokat lassan melengeti fel, forrosítja trópusi-sivatagi-esőerdei hőfokra, lesz viharral, villámokkal érkező, karmolósos, kisebesítő, hátgerinceden körmökkel nyomokat hagyó és megbélyegző, aki ott hagyja névjegyét, szájlennyomatát, fogai helyét, aki szívet vés beléd, mintha margitszigeti gesztenyefa volna, mintha parki pad lennél a nagyerdőben, mintha a Palóc Múzeum mögötti kis parasztház évszázados olajütőjének volna a gerendája, ahová kiszorítottak a lányok monogramokkal téged valakivel, vagy lennél a királyasszony bástyafalán kő – az vgy Diósgyőrben, évszázadok

óta neved kezdőbetűit viselik elcsókolt és el-nem-csókolt, majdan elcsattanó csókok, puszik, érintések és illatok. Megbánt csókok jönnek, szomorúak, könnyesek, sírdogálók és zokogók, visszakért csókok, alázatosak, bocsánatkérők, reszketők és félelemmel izesek, jönnek ügyetlenek, félszegek, kéredezkedők, kéretlenek, lesznek kikérem-magamnak-csókok, de váratlanok és véletlenek is, adottak és visszavontak, évek múlva is egymás tekintetébe bámulók, kihívók és megalázkodók, cselédeskedők, hercegnői csók-ajándék-zuhatagok, nevetők és kacagók-kuncogók, becsapósak és csalók, álnok és hazug és gonosz és júdásian áruló csókok is hullanak reád – abba kell hagynom, mert befejezhetetlen, mert olyan rejtett, annyi mindent hordozó és kiszámíthatatlan, útjai, elágazásai, ösvényei meghatározhatatlanok, mert ugyanolyan, mint az élet.

Diósgyőr egy vidékies, kedves kis molett, mosolygós királyasszonyka. Csomaghordozóival járja a városkát, mézes cukorkát osztogat, vasszánkót a fiúknak. Megcirógatja a macskót: jó kis bundád van – a farkasok illendően köszönnek neki. Az a sok kis kobold bújócskázva integet. Én kezet csókolok. Majd ha felnőtt leszek, ezt versbe írom. Milyen jó cím lenne: „A FÉRFI ÖSSZEGEZ”. Meggondolandó.

Carmen se itt, se ott. Én lihegve a dombtetőn. Szívdobogva. A sikoltásokat, a gyerekzsi-vajt nagyon messziről éreztem, a szánkózókat csak láttam talán, hang se itt, se ott. Édesapám téli vasutasruhájából rámszabott, bokában gombolt vastag nadrágomon a jeges hócsimbókok. Lassan eszméltem. Körülöttem forgatag.

– Láttam. – Szólt a fekete lány.

Elmélyedtem – szól valaki – nekem szól?

– Én láttam az egészet.

Balra fordultam. Az új lány, a pesti. Fekete haja van, a kötött lánysapka alól hosszan, gyűrűsen. Tincsek a homlokában. Feje kicsit oldalt fordul, felé, nagy, sötét pupillái a szemek sarkában. Szép mély hangja van.

– Már ismerlek, emlékszel – mondta tegezve, mert ő pesti lány – tudod, Aranka vagyok. Láttam az előbb, hogy ti ott lent...!

– Én nem... – most ocsúdtam –, ütköztünk és gabalyodtunk...

Nem szólt, csak nevetett egy kuncogóst, nézett-nézett, kacéran, tudtam, de engem ez most nem érdekelt – én még sokáig-sokáig Carmen arcában libegtem, Carmen lehunyt szemében voltam kocsonyásan, színesen, havasan, láttam magamat, ahogyan akarva-akaratlan visz magával, akárhol is van – CARMEN.

– Leviszel? Nekem nincs szánkóm, csak három gyereket ismerek. Meg két lányt. Olyan szépen kért. Az a fajta vagyok, tudtam magamról, akinek parancsolni nem nagyon lehetett. Azonnal ellenakarát volt benne, minden parancsra – de ha kértek, akkor nem tudtam ellenállni. Le tudom vinni? Balek leszek, ha leviszem? Vigyem? Utóvégre, egyedül használok a szánkót. Én, mondjuk, nem kértem volna senkitől, de ő egy lány.

– Nna... gyere. Úlj a hátam mögé. Én vezetek. Aztán ne sikoltozz, mert megyünk ám! – micsoda délután! – Aztán együtt mentünk haza. Húztam a szánkón egy darabig, később már nem, mert nem akartam, hogy lássák. Keztem rájönni, mikor Carmen eszembe jutott, hogy rám mindig az a valóság érvényes, amely közvetlenül körülvesz. Carment elröpítette egy csavartvonalú, felfelé emelkedő, szinte látható szélroham, irhabundája libegett a fehéren áttetsző spirálison, ő hunyorgó szemmel forgott a forgószelemben, vitt engem magával, mentem vele én, a tekintetében – és már nem volt ott, már nem volt ott. Csak egy része maradt

az összes lánynak, akit eddig ismertem, egymaga nem lehetett a MINDEN lány, de szükségem volt rá, azt a hatalmas és betölthetetlen, mindeddig érintetlen és szűzi tájat, amely bennem *valamire, valakire* várt, elsőnek és elsőként és élőlényként és lányként ő érintette, behavazott fenyőfám ágának szélén az ő finom pici ujjának a mozdulata volt a leges-legelső.

Aranka a nem túl széles kis főutcán lakott egy négyablakos házban, ahol egy pékség működött.

– Holnap gyere el értem, mert veled akarok szánkózni. Fél kettő felé. Jó?

– Jó.

Hütlén szolgálélek, az vagyok. Micsoda délután! Carmen. Aranka. Azt hiszem, ez így fog maradni egész életemben, azt érzem, valami nehéz sugallat jósolja a jövőmet, talán hütlén leszek, talán nem lesz igaz, hogy az voltam-vagyok-leszek, mert nem hütlenség ez, mindig tiszta marad maga az érzés, a *pillanatnyi, percig, órákig, napokig, évtizedekig tartó, akár huszonöt éven át is elkísérő*. Én úgy leszek hütlén, hogy soha. Egyedül és hazafelé tisztán, mint a téli alkonyat égboltozata, és biztosan, mint a lépteim zaja, láttam, érzékeltem, tudtam. Tudtam, mert nekem soha nem egy *valaki*, vagy *VALAKI* kell majd, hanem az *ÖSSZES, a MINDEN*, – és tudtam, hogy ez a minden nem lehet egyetlenegy – olyan egyetlen nincsen. Ez eltöltötte teljes testemet-szemléiségemet-lelkemet szomorú rezignációval, ugyanakkor felszökkenő vérnyomásomban majdhogynem izomláz járt át, izgalom és várandó izgatottság – hát jöjjön már a jövő. „**Csak a versek, a versek és a nők**”.

Éjjel enyhe, langyos déli szelek jöttek. Megzúdult az eresz, letöppedt a hó, mocskos lett, mint a cigány lepedője, ahogy Gyarmaton Mamika mondani szokta. Vízfolyásokat kerülgettünk. Négy nap alatt elolvadt a hó, tengernyi sár maradt a nyomában. Állandósultak a cipőpucolások. Kis kabátban álltam a szeles, napsütötte verandán. Néztem a kék égbe nyúló, *valamibe kapaszkodó* faágakat. És Carmen.

– Visszaautaztak Szombathelyre – mondta Ilonka néni. – Apáca lesz. Az apja katonatiszt. Svájcba küldik a kislányt.

– Szombathelyen is van villamos?

– Meg Szegeden, Nagyváradon is. Meg Svájcban. Kassán. Mert messze az állomás, mint Miskolcon.

Carmen – fájdultam meg. Soha nem fog csókolózni. Csak én csókoltam őt. Carmen ruhái elszürkülnek, elfehérednek. Mit fog kezdeni magával majd 20 évesen. Nem nézheti a tükörben meztelenül fürdés után a biztosan gyönyörű testét. Szent Terézke jutott az eszembe. Sanyargatások, önkorbácsolás, amelyeknek fájdalmai megszüntetik és elkergetik a vágyat. Carmen egyetlen emléke a havas-hamvas csók marad. Én. Rám gondol majd, térdrehullva a kápolnában, a hajnali misén.

A PÁRHUZAMOS JELEN 1

Dühöngő, viharos szelekben szárítkoztak a csupasz, a fagyott, a törékeny nyírfák, ezek az orosz lányok, a talpas kőrisek, szláv menyecskék, a gyökeres tölgyek: a Bükk-fennsík falvainak erős és izmos asszonyai. A vár mellett bozótos, elhanyagolt park, patak, rohanó jeges víz, szélröppentette tavalyi avar, penészesen száraz. Hidegen világít a nap, világít csak, nem süt, melege nincs. Eltűnt a sár is: tavaszi szél vizet szárazít. Kezem a kesztyűbe dermed. Miklós bácsi íróasztalán meg kell írnom haza, Debrecenbe a heti kötelező levelet.

Drága Édesanyám, kedves Apám!

Jól érzem magamat, már keveset köhögök, sokat vagyok a levegőn. Itt is mindig fúj a szél, mint Debrecenben. Ma krumplis tészta volt ebédre, az Ilonka néni igen jól csinálja, a tegnapi paprikáskrumpli maradékából készítette. Így volt benne kolbász is, majd ezt megtanuljuk tőle. Én sokat eszem, érzem, hogy meg vagyok erősödvé. Itt több jó barátom lett, a Varga Bence, a Kovács Bandi, meg az öccse, a Barnabás. Ezt a nevet eddig nem hallottam. Vagyunk kilencen, ez a mi bandánk, engem is bevettek, elneveztek indiánul „Télitárs”-nak. Nagy lányok is vannak. Társasjátékoztunk is együtt. A Carmen szombathelyi lány, az Aranka meg pesti, a Lónyay utcában lakik. Ez egy árva lány, az édesapja nemrég megégett a vejszmanfrédnál a vasöntődében. Miklós bácsi sok viccet mesél és ebéd után mindig alszik egyet, én ilyenkor jártam szánkózni. Az Ilonka néni jókat főz, én azt gondolom, hogy jól viselkedem.

Anyuka tetszik nekem hiányozni, de az Édesapa azt ígérte, hogy 23-án, szombaton hazavisz. De itt is jó nekem. Addig is kezüket csókolja

Tücsi

Diósgyőr, 1912. január 16.

– Van hibád, kisfiam! Akár mérnöknek készülsz, akár újságírónak vagy költőnek – aki németből már ennyi idős korában verset fordít, annak örködni kell az anyanyelve felett, az nem követhet el hibát – mondta Miklós bácsi. A „vejszmanfrédod” borzasztó. Dupla nagy W, utána e, i, és két ess, és külön: Manfréd. Nagybetű, ez keresztnév, így hívják a gyárost. Egy-kettő, kijavítani!

Csattant egy barack a kobakomon.

Közben az otthoni konyha jutott az eszembe. Kicsit elszontyolodtam. A fehér nagy konyhaszekrény. A sárgarézbabverő üst. A hatodik konyhaszék, az én meleg helyem, külön nekem, a tűzhely mellett. Ahogy édesanyám megborzolja a hajamat ébredés után – én ásítózom, reggelizem a forró teát, ropogtatom a piritózt.

:(– INTERMEZZO –):

Apámtól féltem (Anyám szeretett.)

Nehéz erről beszélni, rengeteg

Fájdalom lökné s fogja a szavam.

Sokat szenvedett ő is biztosan.

Másnapra lecsendesedett a szél. Ki lehetett menni az udvarra, csak úgy, szvetterben, annyira enyhe lett az idő.

– Plusz tízenégy fok van, ilyen januárt! Meglásd – szolt Miklós bácsi mikor hazajött a városból – a város mindig Miskolcot jelentette –, meglásd, még földrengés lesz az idén.

A hirtelen kitavasodástól a banda is fölvidult. Kergetőztünk, bújócskázunk a várban, a vár körüli bozótosban. A lányok is valahogy mindig a közelünkben voltak, hallottuk a nagy nevetéseket, kis sikoltásokat. Nem szerettem, mikor a fiúk, és elsősorban Kovács Bandi,

azon törték a fejüket, hogyan tudnak valamilyen módon bosszúságot okozni nekik. Állandóan gazemberkedtek, meg verekedősek is voltak. Én ebből már láttam, hogy micsoda éretlenek és rosszcsont kölykök még csupán, és nem *lányoknak, kis nőknek* nézik őket. Hülyeség. Jobban szerettem a lányok közelében lenni, igaz, én soha nem voltam verekedős. A lányok sem voltak mindig békében egymással, mert különböző korúak voltak, és a nagyobbak lepisesítették a kicsiket. Lehetek hatan-nyolcan. Három testvér: a Duci, az Irénke, a Gabriella – ők is tanító szülők lányai. Marika, egy igazgatóné unokahúga, aztán egy igazi nagy lány, a Náni, ő talán már tizenennyolc éves is lehetett, volt a vöröskeresztes Aranka, akit jóteknyságból küldtek ide, meg egy csomó kisebb.

Nem találtak meg a bujócskában a fiúk, én meg azon vettem magam észre, egyszerre csak ott vagyok a hintánál, ahol a lányok játszottak. Hirtelen elhallgattak, amikor kiléptem a fák mögül. Aranka akkor szállt le a hintáról. Hosszú szoknyája meglíbbent, villant gyönyörű, nagy barna pupillája. Titokzatos januári villám volt ez a kora délutánban: öt-hat méterről is egyenesen rám pattanó sugár. Hajtincsei a homlokában. Koromfekete, már-már kék haja természetes hullámokban. Kis félkabát. Testhez simuló. Kiemelte teljesen fejlett, domborodó, nagylányos két mellét. Aranka bőbeszédű volt, hangos, más, mint a többi, a titokban kuncogók és kifinomult úrilányok. Azt hiszem, pesti utcagyerek lehetett, rosszalkodós, de szókimondó, és nem hagyta magát. Visszaszájalt a nagyobbaknak is. A fiúk társaságát is jobban elviselte, talán kedvelte is. A *többi* lány *más* volt. Jólneveltek, illetudók, ellenszenvvel, gúnyval és fölény-tudattal bántak a fiúkkal. Duci vezéralak. Őt utánozza, követi a többi. Irénke kacagós, Gabriellát már nem nevelték annyira agyon, ő természetesebb volt. Csak a félig felnőtt Náni volt oda a férfiakért. Egy délutáni, kapucines meghíváskor láttuk, amikor térdét-combját odanyomkodta az abrosz alatt a Farkas Aladár mezőgazdasági tanár csizmanadrágjához, amelyben persze, Aladár benne volt. Úgy röhögünk.

Fenyőtobozokat, csörgő, száraz avart, letörött, korhadt faágakat hordtam egy kupacba. Fojtó füstje laposan tekergett, mintha Káin oltáráról szállt volna. Gyufa volt nálam, mert titokban tanultunk cigarettázni. Miklós bácsinak állandóan töltöttem a hüvelyeket, zsebredugtam öt-hat készlet, lássák, hogy milyen nagy fiú vagyok. A tüzecke begyulladt, addig fújtam. Felszállt a füst. Mégis Ábel vagyok.

– Rossz gyerek – hallottam Duci szigorú hangját. Sarkonfordult, a többiek utána. Aranka nem mozdult.

– Akarsz cigarettázni? – kérdeztem. Nemet intett, nekem is elment a kedvem. Raktuk a tüzet. Ő is hordta a gallyakat. Mosolygott, titokzatosan. Fekete hajában úgy csillant két szeme, mintha az éjszakai égbolton csak két csillag lángolna. Üstökös volt a szembogarában, elkapta a tekintetét, csóva úszott utána a sötétedő parkban. Fölugrottam, megfogom, ezt kérték a szemei. Futott, nevetett, a legváratlanabb helyeken eltűnt, előbukkant. Nekem a csodaszarvas legendájának látomása lett, volt. Aranka is Dúl király lánya. Megfogom. Egy vastag tölgy körül kergetőztünk. Tudtam, mögötte van, nem mozdult, nem mozdultam. A nyakamat nyújtogattam, hol vagy? Megláttam húsos kis kézfejét, rövid ujjacskáit. Váratlanul elkaptam a csuklóját. Húzott, húzta magát, átöleltük a fát, balkezemmel elértem ott a másik kezét. Karmolt, de nevetett. Én Ludas Matyi – csak ott van egy édes lány, szerencsém van. Ezt a lányt! Háromszor! Nem tudtunk moccanni. Feszültünk. Köztünk az az ostoba tölgyfa.

A TUDAT 2.

Ha ő nem, akkor én mégjobban nem. Ha én mégjobban nem, akkor ő igen. Most nekem kell megsértődni, megbántódni, el kell szomorodnom. Csillapodik a lihegésünk. Na figyelj...! Hadd legyen neked lelki furdalásod. Szeretnek szenvedni a nők, de nem bírják a szenvedőt. Akkor én most szenvedő leszek. Működésbe lép benned az anyai ösztön...

A PÁRHUZAMOS JELEN 2.

Nagyon finoman, szinte észrevétlenül el kezdtem engedni a szorítást. Érezte, de a kezecke maradt, picit vissza is cirógatott. Karjaim lehullottak, ernyedve roskadtam magamba, arcom oldalt a fakéregre simult, kontraposztban és lehangoltan odatámasztottam magamat a törzshöz.

– Most mi van? – ott állt előttem, nagyon közel. Lassan megigazítottam arcába hulló fekete, göndör hajbodorcskáit. Csak néztem őt hosszan, nem szóltam, működött a tudat, és a taktika.

– Mért vagy olyan szomorú...? – odaborult, rám borult, gondolhatjátok, odabújt a mellkasomra. Valami kimondhatatlan tisztaság-illat csapott rám, bénító, soha nem érzett tavaszi-as lány-felhő illata. Már napok óta éreztem ezt az egész parkban és általában Diósgyőrben mindenütt, csak azt nem tudtam, hogy ennek mind-mind a forrása, kis istennője ő.

Azóta minden tavasszal érzem, amikor elolvad a hó. A görnyesztő szelekben éreztem, a nedves fatörzseken, a felkavart avarban, a száraz bokrok szemszűrő ágbogai között, a fenyőtobozok tüskés üszkeiből is ez áramlik, a Diósdombról is ez zúdul reám, áramlik a bejárati ajtó tábláiról, megcsap az előszobában ha betoppanok. Érezni fogom 21 évesen is talán valami könyvtár olvasótermében is, előkúszik tuják, ezüstfenyők alól ez az illat, akár valahol Budán, mert érezni akarom, mindenhogy emlékezni akarok rá örökké. Minden tavaszban eljön hozzám, megkísért: él-e, vagy meghalt-e Aranka – az illat örök.

Sokáig így maradtunk. Nem láttam arcát, szemét, száját, csak a haja csiklandozta az államot, nyakamat, arcom bőrét, szám szélét.

– Meghalt az apukám.

Kicsit sírni kezdtem. Remegő kézzel, hogy ő ne is tudja, megcirógattam a legcsodálatosabb díszkoronát, azt a mélyen feketét, azt az izgatót. Az ILLATOT gereblyéztem róla ujjaim fésűjével magamra, magamra.

Felemelte a fejét, szeme szélén könny-könnycsókkaal érintettem a sós-édes kristályt. Megrándult. Hozzám tapadt. Fájást éreztem a derékszijamtól délre.

– Aranka, Aranka – Aranka – cserepesedett, szélkifűjt, kiszáradt szájjal -----

– Nem kell beszélni – suttogetta lassan és szaggatottan.

Meddig?

Meddig voltunk így? A MINDEN volt EGYÜTT.

Azóta is így vagyok. Én így. Ezredéve, és ezredévre.

Háromszor, hosszan és igazán megcsókolóztunk.

Január 18-án reggel ragyogó napsütés.

– Ma Piroska névnap van – szolt Ilonka néni, mintegy magának.

Negyed tíz körül még pizsamában ücsörögtem a tűzhely mellett, rajtam a ház három aranyos cicája. Tejeskávé.

Piroska névnap. Nem a névről, hanem a *szóró*l Carmen áll előttem. Melegem lett. Arca el nem árult semmit. Eszméletvesztő vörös haja. Az icipici nedves, kissé nyitott szája. A hó porfelhője, a hempergés. Szívritmusom zavarban. Aranka drága gyöngyös könnyecskéje. Az illat. A lassuló lendüléssel üresen himbálódzó hinta. Erster schnee – az első hó. Az avar. A fatörzs. Az ablak előtt a fehér gallér a megvilágított kék pamutruha – Morgenstern. A Sacré Coeur. A kolostor Svájcban. Aranka rövid ujjai, puha keze. Lehetetlen, teljesen az. Milyen szépen, és békésen vannak bennem, nem veszekednek, még barátok is. Más helyen vannak, mások a szívbenlélekben bejárt útjaik, mégis egyszerre vannak mindenemben. Csaló vagyok? Nem vagyok csaló. Mindkettőt megcsalod – mondaná nagylányos szigorral végső szentenciaként, mint egy ítélet nekem Duci. Nem-nem, válaszolom, mert őszintén és szívből, és mindkettőt igazán és egyszerre.

A TUDAT ÉS A SZÍV

Egész életemben így lesz. Mindig így, ketten és egyszerre. Többen is. Nem érthetik, csak én. A sokból: – mert mindegyik más – így áll össze a kerek egész. Várnak rám valahol – messze, közel, Debrecenben, Miskolcon, Szombathelyen, Veneziában, Zürichben, Marosvásárhelyen, Pesten és Budán a szoknyák, a csipkés fehéreneműk, a bodros szélű kombinék, a cérnagombos melltartók, a hosszú selymek, a szecessziós blúzok, a türelmetlenné idegesítő reverendagombolásos egész ruhák, kis bársonykabátok, ledobott kesztyűk, síkos és hulló szaténok, gyűrődő vásznak, kis karton cselédkötények, úriasszonyos prémes boák – az arcok elmosódnak, a hajak lesznek a felejthetetlenek, a remegő kis kezek, a felsuttogásban felszívódó szavak, az erőtlenné omló karok. Ketten, sokan, együtt. Akkora hatalmas kivilágított termék, félhomályos ablakmélyedések, függönyös zugok és meleg oltalmazóhelyek várják őket bennem, plüssstakarók, hajnalok, szürkületek, kandallók, cserépkályhák, örökké láthatatlan éjszakák, pici mécssek, gyertyák fényei – minden-minden nagyobb, mint egy teljes élet. Közelítenek rám kék lányok, szőke szüzek, barna kacérok, fekete és özvegy asszonypárducok, szeretetlen és hálaadó, titoktartó feleségek, matrózruhás diák-kisasszonyok, és fásultságukból hirtelenül a nárcisz színeire élénkülő, kalandukat a gyóntatószékben se megbánók. Hozzám tapadók, szemekkel engem párnákba, paplanokba szegezők, haldokló sikolyaikat behúzott függönyök vastag és hangnyelő redőibe rejtők, könnyes áhítózó, ijedten sápadtak, felhevült pirosodók, céljaikat beteljesítők, véletlenül elalélta, vásárnapi magányosok, didergően reszketők, hőhullámosan szenvedélyesek, fölhördülő, őrjöngők, szalonokban pezsgőt koccintó kacsintók, hallgatagok és szenvedők, zokogók, engedelmes szobalányok, kiszolgáltatott áldozatok, izmos ellenállók, lélegzetemet elszorítók, elkábult önfeladók, velem dicsekvők, engem elhallgatók, vacsorával vendéglők, ajándékozó és parázlók, – / a *bűnbánó*ak, *rettegők* / a *titkolózva vetkezők* / *sírók és gyalázkodók* / az *átkozódó szeretők* / – és én felszívódom bennük, élek és meghalok bennük. A hétfő - szerda - péntek asszonyai – a kedd - csütörtök - szombat lányai, a vasárnap délelőtti matiné-diákok, a vasárnap délutáni margitszigeti táncoslányok, a feleségek barátnői, a barátok feleségei, anyagok suhogása éles napsugaras délelőtt, fáradt délutánokon, a csendesedő alkonyatok, puhaléptű és elomló szürkületetek, mélykék, füledt nyári éjszakák, a barna ősz, csikorgó havak, színekelemző ápriliskok – és felszállok és elszálllok, elpárologom magamat, pazarolom a lelkemet-testemet. Tikktakkolnak a lecsillapodott szenvedély után a nagy faliorák. Szobák titkaiba szívódnak a szerelmeskedések illatai, a lemérhetetlen és örök IDŐ percei megsemmisülnek örökké megmaradva, mert CSAK AZ VAN, AMI VOLT.

A VOLT ÉS A VAN KÖZÖTT

Mikor a VOLT a jelenben élt még, hímesnek láttam a JÖVŐT, mely csak addig az, ameddig JELEN nem lesz belőle. A jelen megfoghatatlan, kiszámíthatatlan, mert a szükség-szerűséget cselekszed, mozgása-mozgásod benne mindig arra a napra, órára, percre vonatkozik, ezért esetleges. A percekből nem marad más, mint egy-két nyom a lábtörlődön: az aktualitás diktatúrája költöietlen. Csak a gondolat gondolája libeg – agyvized hullámmáza veri belülről koponyád partjait.

A VAN alaktalanilag és hangzásban is olyan szépen kínai, japán: WAN, uan!

Ez a te, az én, a mi hatalmas sárga folyamunk, amelybe nem léphetünk kétszer, amelyben nem evezhetünk, amelyben dzsunkáinkkal nem vitorlázhatunk, mert ha egy helyben horgonyozunk, akkor is elfut mellettünk a VAN, mint a hullám. A víz.

Mélységbe csobbant a VAN, és már csak VOLT. Számunk szárítja a csontokat fehérre. Kavicsos meder és csend és szikkadt kövek és por és vörösré égetett homok. Mérhetetlen és hallható, igen, hallható a csend, szellő se libben, ez az, ez az, hogy néma minden. Kiüresedett vázak a MŰLT hangjai, mint láthatatlan csövek, úgy meredeznek a kikalapált égboltozaton. Üreges papírmassé-érzelmeink kulisszái. Fölszáradt ujjlenyomataink, a magunk létezését is megkérdőjelező eltűnéseink. Az ANYAG azért csak emlékezik? Én, mint individuum, én, mint anyag? Én, mint szerelem? Én, mint test? Anyag-e a szerelem?

Aranka, Carmen, édes-édes – hol vagytok a VAN-ban, vagy csak voltatok talán a VOLT-ban? Édesek, édesek.

A VOLT zúgó folyama sivatag a VAN medre mélyén.

CARMEN. Carmen talán egy sötét és sziklás és sűrke kolostor kápolnájának félhomályos mellékoltárán most mozdulatlan márványszobor, Kis Szent Teréz. Carmen nem érez, faragott oltárrá dermedt, nyáron is hidegen, érzéketlenül is áhítatosan. Carmen. Hát legyen. Egy szánkó emlékével felvonszoló magamat a sziklakápolnához. Majd hóhideg márvány szájad szoborcsókját add vissza nekem. Megérintelek: tűz és láng gyullad ki a hajadon. Fehér és sűrű köd: a tömjén füstje a Diósdombon maradt csókomat titkolja el. Palástod szegélye ujjaimon. Nézem magamat: megaranyosodom. Porzó hógörgetegbe rántasz, édes. Felmelengetlek. A márvány nem olvad meg, mint a jég. Karácsonyfád: állok melletted. Kis bokrod: előtted térdelek. Susorgom a kápolnai huzatban:

ANNYIRA SZERETEM CARMENT,

HOGY NEM FELEDHETEM ARANKÁT.

ARANKA. Dalol egy gangos bérház harmadik emeletén. Nyitott ablakok, ajtók, körbe-körbe visszhangok. A lépcsőházban ottmaradt februári hűvös, hó szaga májusban is. A késő délelőtti nap az előszobába pattan a szembelevő lakás ablaküvegéről – Aranka fölveszi a fényt. Szája szélére csókolja: érett barackot. Körüléneкли, lehelletéből hangjával sugarassá varázsolja. Illatosak lesznek a hatalmas szobák. Sötétkék brokátszoknya libben, libben a lány. Szárnya lesz a dalnak. Kiszáll, kirepül az ének: feketerígó a hajából, úgy repül, Aranka utána néz, kíséri szemmel, – a rigó repül, át a Duna felett, megkerüli a budai várat, Pasarétre egyenest – ezüsfényőre száll. Majd egyszer, majd valamikor megkeresem azt a kristályhangú feketerígót. – Már zárt ablakok. Alkony. Fények sehol. A felejthetetlen illat – az ILLAT.

ÉN ANNYIRA SZERETEM ARANKÁT,

HOGY NEM FELEDHETEM CARMENT.

A FIÚ

Arca gyermekesen kerek, sörtehaja barna, bőre napsütött, szeme kék. Az átélt halálféltelmek, éhezés, hidegek, a sok rettegés orra mellé mindkét oldalon mély barázdát vontak. Most szomorú, izgatott, nem jők az előérzetei. Készül Tokodyékhoz, onnan jár majd a gimnáziumba. Harmadikba, mert 44-45-ben minden elmaradt, és a másodikból decemberben fog vizsgázni engedéllyel. Körülményes, 310 kilométeres utazás után, Búcsuszentlászlón és Nagykánizsán keresztül jutottak el a Délibe. A villamosról a Budagyöngye megállónál kellett leszállni, jobbra befordulni: Volkmann utca 10.

Gizi néni nem hasonlított az Anyura, hiába voltak testvérek – csak a keze. A keze teljesen olyan volt, teljesen.

Tokody humortalan, könyörtelen, poroszosan szabályos, önző és geológus, az Ásványtár igazgatója a Nemzeti Múzeumban. Stockholmban, Helsinkiben, Bernben volt egyetemi tanár, most Pesten. Gizi néni néha megkísérelte ellensúlyozni szadizmusát, de azért ha úgy „anyásan” hozzá akart bújni a Fiú – ellökte ő is magától. Laci bácsi mindig fáradt. Haza jár ebédelni, délután rendszeren megágyaznak, lefekszenek, alszanak, csendben kell lenni. A Fiú a Haranghy-rajzokat, Rippl-Rónai pasztelljeit, Vaszary akvarelljeit nézegette. Tokodyéknak nincs gyerekekük.

Otthonról zsákbán küldték Apuék a szabályosan fölágott tűzifát vasúton, hetenkint. Megalkudtak a Fiúért: havi 5 kiló zsír, 10 kiló liszt, öt kiló cukor, 2 kiló lekvár, 2 kiló vaj, egyebek, – és az inflációnak megfelelő pénz. Ez 45 szeptemberében 800 pengő volt. A Széll Kálmán téren novemberben egy kiló szőlő háromszáz pengőbe került.

A Szent János Kórházzal szemben egyszer reggel a deres pázsiton haldoklott egy ló. A tanítás csak 11-ig tartott. Visszafelé, negyed 12 körül vājlingokkal álltak a ló körül – nagy késekkel vágták ki belőle a hatalmas húsokat.

Gizi néninek alig volt valami szókincse. A négy polgárijja, ha megvolt, rosszul tanult. Anyu mindig mondta a Fiúnak. Nagynénje nyökögve beszélt, a ritkás agyi szótárban a nem levő szavakat keresgélte, mondatai nem is voltak, szavai dőcögtek és dödörögtek, mint göröngyös úton a szekér. Mindent a professzoréktól lesett el, mesterkél volt, és mérhetetlenül sznob, tehát tanulatlan és műveletlen.

De voltak japán vázák, japán rajzok, ékszerek, nipppek, negyedóránként zenélő falióra Svájcból, csupa perzsa- és torontáli szőnyeg parkettán, falon, súlyos és fényes vitrinek, szekreterek, bronzok, kis márványszobrok, mahagóni bútorok, herendi és meissenai porcelánkészletek, rokokó szalon, cseresznyefa hálószoba, plafonig érő fekete üveges könyvszekrény, vagy négy méter hosszú. Szakkönyvek, tanulmányok, melyeket a Fiú nagybátyja írt: angol, német, francia nyelven. Voltak fényképek finn szaunázásokról, svájci kőbányákról, a Dolomitok tájáról, svéd kikötőkről, a Nemzeti Múzeum íróasztalainál, az egyetemi katedránál, és a többi, satöbbi, stb. Ha vendégek jöttek, a Fiúnak ki kellett menni, bemutatkozni sem volt szabad, pedig a gimnáziumban kitűnő tanuló volt. Nna, ilyenkor lehetett a kulcslyukon át Gizi nénin jókat röhögni. Teljes zárkózottsággal ült, méginkább dödörögve keresgélte a szavakat. Karszék, félkörívben. Könyöke a karfán, vállai felhúzódva, nyaka beleroggyant a mellkasába, térdei zárva, egyik lába a másikon átszavarodva, ahogy csak a nők tudnak ülni. Magassarkú cipőjének orra érintette a talajt, itták kínai porceláncsészékből a szagos melegvizet, a teát – jaj, istenem, az „ötörai teát”.

A Fiú nem szerette a teát. A vendégek mind híres emberek voltak. Deformált, randa nők, szeplősek, májfoltosak, öregek, a férfiak elhízottak, vagy raccsolók, ellenszenvesek. A Fiú eleve nem szerette a ronda embereket, megmagyarázhatatlan volt, hogy miért. Óvakodj a hallgatóktól és tartsd távol magadat a pengeszájúaktól – találta ki magának –, ennyi tapasztalata már volt. Kémiai átvitelrel két csoportra osztotta a körülötte levőket: savas és lúgos emberekre. A savasokat nem bírta elviselni. Tanáraival kapcsolatosan ez tökéletesen bevált, az ő életkorában pedig ők voltak az abszolút fennsőbbrendűség. De vissza Gizi nénire. Az öreget csakis és kizárólag, de főleg a vendégek előtt LÁSZLO-nak mondta, de nem normálisan, magyarul, emberül, hanem következetesen igen rövid á-val (a-val), és vagy három essz-el. Így LASSZSSZLO. És rövid o-val. Ez mindig frenetikus röhögésre ingerelte.

Egyetlen elismerést kapott: jól rajzolt, nagyon jól és rengeteget, állandóan. Ezt számontartották, néha dicsekedtek is vele – majd jó építésmérnök leszel.

– Átjössz velem a Haranghy Jenő bácsihoz, tudod, ő is egy professzor az Ákkadémiánn, és megmutatjuk neki a sok rajzaidat! De neked nem szabad szólni, csak megállsz, nem csipőre tett kézzel, mert úgy csak egy kéményseprőseggéd szok, hanem szépen hátratett kezekkel, köszönsz, és meghallgatod, amit fog mondani neked! – Gizi néni aléltan ejtette Haranghy nevét, meg az ákkadémiát – Ne mondd az anyádnak, hogy mi nem törődünk a tehetségeddel, fiamm! És nem szabad mondani neki, hogy Jenő bácsi, mert ő neked egy professzor úr, érted, ugye drágám...?

A Fiú nagyon érzékeny volt, rettegve maradt egyedül, arcát a két szomorú ránc meghosszabbította, sokszor ébredt arra, hogy csikorgatja a fogát. Egyáltalán nem akart építésmérnök lenni. Osztálytársa, akit igen jó barátjának tekintett. Vadász Gyuri az akart lenni. Elmélyült kapcsolatai voltak a komoly fiúkkal: Dolesch Feri, Sherf, aki mellette ült, Benkő Feri és Borsodi közel állt hozzá. Seitz Emil volt a latin tanára, Szentgyörgyi az angol. Az igazgató helyettes Piroska Dezső tanár úr volt – ez utóbbi kettő a fiú apját is tanította: Szentgyörgyi Temesváron, Piroska Dezső pedig az 1919-es menekülés után Gödöllőn.

Dehát Pasarét...! Az maga volt a csoda. Soha nem látott, fantasztikus villák, fenyők, díszbokrok, tuják, sövények, ciprusok, vérbükkök, pázsitok, hortenziák, dália, öszirózsák, ezüsfenyők – és a rengeteg fekete rigó.

Haranghyék, Volkmann utca 8. Betonozott gyalogbejáró. Tulipánfa, fehérre festett, díszes vasrácsos terasz, mellette madárberkenye fa, amelyet a Fiú sohase látott, és egyéb mediterrán jellegű bámulnivalók.

– Tudod-e, itt a Költő lakik Klárikával, Lóciával, a feleségével, meg a nagymamával – majd bemutatkozol, de csak ha mondom. Apád is nagyon tiszteli őket – Gizi néni mondja. – Nem szabad mondanod majd, mert mindig keresik őket a kómenisták, de többször nincsen itthon négy napig se, ezt se szabad mondani, főleg a feleségének ne, de eszt neked nem kell tudni.

A Fiú szíve nagyot dobbant: egy igazi költő. Igen, titokban ő is ír verseket. Azt apja megtanította neki, hogy mi a szonett: két négysoros és két háromsoros versszak. Szonetteket akart írni, de mindig csak a két négysorosra futotta. Egyébként azt érezte, hogy nagyon nehéz belezsúfolni a verset ebbe a kényszerzubbonyba.

Írt a fekete rigóról.

1. A Pasaréten élni jó, Fütyt a feketerigó. A sok fenyő, a park, a csend Valahonnan érte üzent.	2. Azért van itt, mert jó neki, Mert itt mindenki szereti, A házmesterek, professzorok, Csicseregte a kis torok.

És Ő itt, egy igazi Költő. Utálni kezdte ezt a 8 sort a Fiú, szégyellte nagyon – irtó rossz, csak meg ne tudja a Bácsi. Csak felmondhatná a Bácsinak! Igaz, úgyse szólna rá semmit. Aztán egy nagyon hosszú, magas felnőtt fiatalember jött a kert felől.

- Na ő az, a Lóci. Bemutatom a rokont magának, üdvözlöm, kedves, ő a Fiú.
  - Szevasz – és kezet nyújtott.
  - Szerbusz – mondta a Fiú tétován.
  - Hányadikos vagy? Harmadikos? Én már hetedikbe járok, négy év van közöttünk, szevasz, én Lóci vagyok. Téged hogy hívnak?
  - Szerbusz. Fiú vagyok. Tied a bicikli?
  - Aha.
  - Egyszer ideadod?
  - Oda hát. Hová tetszenek készülni méltóságos asszonyék?
  - Haranghyékhoz, kérem. A Fiú rajzait hoztuk megmutatni.
  - Add csak ide nekem is. Én mérnök leszek, én is állandóan rajzolok.
- Ácsorgás, szünet, zizegnek a rajzlapok, Lóci dünnyög.
- Vannak köztük nagyon jók, különösen az arcok, egészen iskolázottan csinálod. És Szent László király, amint vizet fakaszt a sziklából, igaz? Tintával rajzolsz? – sok volt a kérdés, a Fiú mindre válaszolni akart.

– Igen, Szent László. De Árpád fejedelemtől megrajzoltam az összes uralkodókat egészen IV. Károlyig. Meg Horthy Miklóst is sokszor. Azért rajzolok tintával, mert akitől tanultam, azt mondta, hogy csak így szokom le a rádiózásról.

- Nocsak. És kitől tanultál?
- Wittich-Eperjessy Zoltán festőművésztől, de csak hét hónapig. Áprilisban agyonlőtték az oroszok, mert azt hitték, hogy a festőállvány valami géppuska.
- Nna, rajzolj valamit ide a homokba egy ágacskával.
- Jó. Mondjuk, így: az arckoponya-agykoponya befoglalást, a szemek, az orr és a fül arányrendszerét bármily nézetből, és a száj vonalának elhelyezését. Most kicifrázom, nézd. Rajzolok neki szemüveget is.

– Jó ég! Ez teljesen az apám! Ismered? Szét ne maszatold! Majd megmutatom neki, ha hazajön. Hagyd ott! – Gizi néni zavartan vihogott, rázkódtak a vállai, nem tudta, örülnie kell-e, komoly legyen-e, vagy elejtsen netán valami szakmai blödlit.

– Nézegeti nálunk a rajzokat, festményeket, Lasszsszlo hiába mondja neki, hogy másolgasson, nem akar szót fogadni. Makkacs egy kölyökk!

– Jól is teszi, ha nem másol, azt nem kell, majdhogynem nem is szabad. Azt rajzolja, amit belülről lát, így a helyes. Vagy a világot, de mint elsődleges élményt – monda Lóci, aztán elköszönt.

Csak a Haranghy professzor húga volt otthon. Édes és kedves volt, nagyok sok rajzát mutatta meg, színes ceruzákkal rajzolt virágokat, faágakat, csendéleteket. Legszebb egy tulipánfa ága volt. A Fiú a végén már unta őket, mindent egyformának látott.

- A bátyám illusztrálta a Dzsungel könyvét, a Kiplinget, tudod!
- Igen, megvan nekem – mondta a Fiú.

A Költőt csak ritkán látta. Lóciival járt a dolgozószobájában, ahol soha nem látott rengeteg könyv volt. Világos és nagyon nagy szoba, rongyszőnyegek, csergék az ülőgarnitúrákon. Fehér ablakok, ajtók.

Beköszöntött a fűtési szezon. A Költőnek nem volt téli tüzelője. A Fiú a jövőre gondolt, nagyon-nagyon messzire, arra az időre, amikor egyidős lesz a Költővel.

:(– INTERMEZZO –): KÖLTŐ FÁSKOSÁRRAL

pasaréti feketerigók
pázsit és harangvirágok –
ahogy az időben visszafelé
eszméletemben utat vágok

ezüsfenyőkön
átsüt a MÚLT HA VOLT
a JELEN HA VAN:
s a régi illatokban kergetem
kisgyerekkori egyszerűlt magam

most óra ébreszt és rámfeszül
a lejtős TEMPLOM UTCA TÍZ:
ötven esztendő
egymásra hullván
átcsap a TUDATON
mint a KIÖNTÉSBEN
a fuldoklón a hullám –
hisz nem tudhattam
hogyan egyszer az elmúlt
jövőben idehoz a víz -----

homályos tükröt tart
a VOLKMANN UTCA 10:
csenget a múlt –

ajtót nyitok
egy arc: két mély
szigorú barázda:
„MAGA A ROKONFIÚ?”
kérdés magázva

kezicsókolom
i-igen én vagyok –
(„AZ IDŐK EGYÜTT”)
(még tudattalan)

Ő csak vetődik
mint az árnyék:
látszatra járva jár
mint a fénytelen felleg
az elborult sötét városon:
kezében fáskosár-
nagynéném oson-
suttognak: énnekem
még minden TITOK
mit tudni nem szabad:
„VIGYÁZZ – SENKINEK SE MONDD:
ÜLDÖZIK ŐT AZ OROSZOK:
SZABÓ LŐRINC – A KÖLTŐ...”)

ahogy keresem ködlő
borús tekintetét
rámfeszül homályos
rejtő szemüveg
s nem látom szemét
és megrettenek:
szeretnie kell engemet –
(titokban írok verseket)

KÖLTŐ FÁSKOSÁRRAL:
benne cserfalombok
égetni versek rímek ritmusok
lángos ágak: önző szerelmek
s akácillatú kis dalok

aztán sok délutánt
báméskodtam még odaát
szorongva leskelődtem
rezdültek hortenziák tuják –
A SZOMSZÉDBAN EGY ÓRIÁS LAKIK
ÚGY HÍVJÁK: LÓCI – BÜNTETÉSBŐL
AZ ASZTAL ALATT TARTJÁK VALAKIK

magnóliák: „AZ IDŐK EGYÜTT:
TE VAGY? – ÉN VAGYOK...”

a sors hulláma elsodor:
s az én koponyám partjait
koptatja most a
SZESZÉLYES ZORD IPOLY

Csak szavak, csak foszlányok tapadtak meg valahol a mélységek mélységeiben, hogy lehetett volna gondolat a hétköznapi élményből, vagy összefoglalás, eszmény egyáltalában vers és sors, de főleg sors nem volt, a sors a jövőbe ágyazottan és rejtve készülődött megvalósítani önmagát.

November. Egy odatelepített ruszki őrnagynak át kellett engedni a szalont. A marha idegenkedett, vagy talán félt is, de mindenképp gyanakodott a faragott afrikai álarcokra, melyek a falakról bámulták őt. Mögéjük nézett, összevont, sűrű szemöldök, kérdés-kérdés:

– Téléffón, nyet téléffón...? – Járt hozzá Mása, egy csupacsöcs, csupasegg ápolónőbárisnya. Mindig hozott valami ajándékot, és szájoncsókolt mindenkit. Tokody rohant a fürdőszobába köpködni, fogat mosni. Mása tizenkilenc éves volt. Mindig berúgtak az őrnaggyal. Ilyenkor aztán a konyhában agyonszeretgette a Fiút, az ölébe vette, a lába közé kapta, csókolta ahol érte. Rosszul, de beszélt magyarul. Kárpátaljai volt.

– Ez egy kurva. – Mondta Tokody.

– A gyerek előtt, Lasszszslo...!

A Fiú már régesrégén tudta, mi az. Érezte is, deréktól lefelé a nagy csóki-móki-ban, hogy valami fáj. Azt is tudta, mi az, és mért van. És nagyon szégyellte magát.

A Költő gereblyezte a szomszédban az avart. Kinőtt, kopott, agyonmosott, lyukas sötét-kék mackóruhában volt.

– Kezicsókolom – ért haza a Fiú a gimnáziumból.

– Khm – a Költő bólintott. Megállt a munkával. – Jól megy a tanulás?

– Kaptam jelest nyelvtanból – toporgott a Fiú.

– És németet még tanulnak?

– Igen... és nagyon-de-nagyon örülök, hogy tetszik velem beszélgetni. A Lócival voltam a Bácsi dolgozószobájában, és láttam verseket.

– Nagy a rendetlenség fiam, tudja, keveset vagyok itthon – lassan és halkán beszélt, nagyon mély hangja volt, kicsit rekedtes. Cigaretázott-e, nem tudható.

– Tetszett látni, amit a Lócinak bemutatam, tetszett látni a homokrajzomat...?

A Bácsi rátámaszkodott a gereblyenyélre. Kézfejére tette borostás állát. A bőre barna. Lehet, hogy az üveg nagyította fel a szemét, de az kinyílt, még nagyobb lett, messze nézett. Messze, messzire. Szomorúan, igen lassan mondta:

:(– INTERMEZZO –):

„Homokba írtam kedvesem nevét,

de jött a hullám s rajzom elsöpörte:

leírtam újra minden betűjét,

de jött a dagály s munkám eltörölte.

Hiú ember, hiú vágó – szólt pörölve

a lány – megfogni a pillanatot,

hisz magam is így omlok egykor össze --- ---,„

– De maga csak rajzoljon, kisfiam. Akár a homokba is. Ez pedig Edmund Spenser volt, majd egyszer talán megismeri, tanuljon angolul. Én sóhajtottam át magyarrá. A nyelvtant igen, a nyelvtant tudni kell. Talán jobban tenné, ha a matematikát tanulná erősebben, abból legalább haszna lehet. Látja, kisfiam, nem vittem semmire. Gereblyézek.

– Apukám is mondta, hogy a Bácsi ... az Örök Barátaink, olvastam! Én is írok...

– Maga most lép, sőt, talán az egész emberiség: a világirodalom korába. Ne írjon verset. Kovácsolja keményebbre magát, khm... hm. – nagy levegőt vett, és egy kosárban elvitte az összegyűjtött lehullott faleveleket. Még visszaszólt:

– Menjen ki valami igazán szabad rétre, mezőre, talán egy örvénnyel fenyegető kis folyó mellé, feküdjön a fűbe, édes fiam, hallgassa az időmérőt. *a viláig óráját*, a ciripelő és vidám tavaszi tücsök felgyorsult és párkereső dalát, a lehiggadt nyári hangok pontos időközökben megszólaló figyelmeztetését: múlik az élet – számolja, hallja meg az augusztusi, szeptemberi tücsök percegését, a ritkuló megszólalásokat, amikor: ...”szür...szür” csak ezt hajtogatja, mert jön a hideg, vedd fel a szűrődet, fázik a hátad, meghalsz egy deres reggelre, de már hangtalan. Nekem csak az VAN, ami VOLT. Magának legyen tűrhetőbb JELEN a JÖVŐ. És el ne felejtse, amit Freud üzem: „az alkotás kényszeréhez mérsékelt boldogtalanság szükségeltetik”. – Hát ez nekem megadott, lüktet és fáj bennem ma is. De maga menjen – bár keserűen látom: az én példámra megvannak az adottságai fiam, ott van az arcán: ha elég erőtlen, legyen így. Ezt csak erőtlenül lehet felvállalni, kisöreg – menjen. Legyen elégedetlen: a teljességet kell akarnia. A sok, a megszámlálhatatlan részlet egyszer majd talán összeadja az egészet. A többi semmi.

A Fiúban Gigi arca villant fel. Szemben laktak, Gizi néni barátnőjének a lánya. Szép. Határozott és magabiztos, a Fiú állandóan labilis volt mellette. Mert lenéző. Undok. Nagyon szép, de soha. A szerelem szellemi dolog, gondolta akkor a Fiú, és nem érdemlik a lányok. A szerelem nem fogja érdekelni, hitte akkor. Csak a blúzok, melltartók, a szoknyák, a bugyik, meg ami alattuk van.

Fázott.

A szomszéd ház csupaszra vált, lombtalan fának, bokrainak rácsain keresztül elmerülten figyelte a Költőt, aki már elfelejtette, amit az előbb mondott. Fáradtan odatámaszkodott egy kerti szoborhoz – valami szent apáca volt, talán régi romok közül ide kimentett. Mélyen a zsebébe nyúlt a Bácsi, kitérta öblös tenyerét. Utánozhatatlan pontos és halk zenei jellel füttyögött a kert felé. Főlemelt fejjel, hunyorogva figyelt. Visszajelzés. Pergő szárnyesapások hangja a levegőben. Egy borostyánnal befuttatott nyírfá elágazásának mélyéből egy édes feketerigó röppent a szent szobrának a vállára. Toporgott, forgott – a kitért tenyérre szállt. Csipkedte az édeskés magot. Pici kis hangjai voltak, hála, szeretet. Csupa hízelkedés. földöntúli rigóboldogság. Valami régi-régi őse egyszer átrepült a Dunán, megkerülte a várhegyet, cikázott Pasarétre és megült egy ezüsthenyőn. A délelőtti eső cseppjei honnan-honnanse, lassacskán szivárogtak az érzékeny szent szobor szeméből, meg-megállva, új lendülettel gurultak-gördültek szép kerek mellén a szíve felé.

A didergő Fiú lábujjhegyen lopakodott a JÖVŐBE.

ÁLLJ, KI VAGY?

A Költő aztán időközben lassacskán elfelejtette a kisdíákat. Abban, amit mondott neki, nem volt szándék, talán még sugallat sem. Inkább az lehet, hogy egy tizedmásodpercre feltűnt a Fiú arcán egy koravénséget jelző jelenség, a szeméből kiáramló belső mélységet megsejtő Költő felfogta a sugárzást. Azonnyomban, ahogy kimondta: „bár keserűen látom ... fiam ott van az arcán” – ezt a pillanatnyi érzést a kijelentés elvitte a fák, bokrok közé, megsemmisítette, elszállt a térben és időben a *hang*, a bonyolult gondolat szikár szavakká kristályosodva tömörült, lerövidült – kimondása megszüntette önmagát.

A Fiú annyit érzett meg, vitt tovább és tartott meg belőle, hogy AZ ÉLŐK HALANDÓK, A HALANDÓK NEM TÖREKEDHETNEK HALHATATLANSÁGRA, HISZEN A KETTŐ ÚGY ELLENTÉTE EGYMÁSNAK, HOGY MINDÖRÖKRE FELOLDHATATLANOK. AZ ÉLŐK TALÁN CSAK A MARADANDÓSÁGOT KÍSÉRELHETIK MEG, NEM TESTILEG, MERT A TEST PORLANDÓ – HANEM A SZÜLETÉS ÉS HALÁL KÖZÖTTI LÉT ELLENÁLLHATATLAN EREJÉVEL. Nem abban és ebben az órában gondolta ezt a Fiú, hanem egy kicsit később, talán *elkészve* is. De a fontos az, hogy elérkezett eddig a gondolatig, az már majdnem mindegy, hogy mikor, hiszen úgyis csak a saját lelkiismeretének tartozik számadással. Hogy állandóan számadással kell élnie, arra egész fiatal korában rájött.

A mindenkori JELEN pedig perdült-gördült-gurult-görgött a JÖVŐ felé, melyet *jelenné* silányítva, tárgyiasítva, elvett az élet, a világ költőiségét, szellemét, érdes, szögletes valóságokká alacsonyította a rejtekező lelki érintéseket. A Fiú túl volt első verse megjelenésén, a szerkesztőségi előszobázásokon, az íróasztalok előtti kilegyintéseken, az unott, gyötrött és közömbös verslektorok ajtómutogatásain. Barázdái beették magukat, megszilárdultak arcán, amely nem volt szögletes, szabályosan szimmetrikus és kemény – legfeljebb az ifjúkori évekre állandósuló éhenkórász időben, amikor a Soroksári Rakodópályaudvarra zsákolni járt. Cingár, hosszú és kopott lett és volt, most már aztán végképp nem lett volna való Gígiek perzsaszőnyeges szalonjába. Quartier Latin-figura. Húsz-huszonhárom éves kora táján kezdett visszajárni hozzá a Volkmann utca – Swinburne, Keats, Yeats, Burns, Lermontov, Barrett-Browning, Hofmannsthal, Ovidius – és minek mondjam a többi. Nehezen, várandó férfiként hordta ki magából-magában a München, vagy York irányába tett sikerületlen kísérletet, az internálótábor, a rendőri felügyelet helyzetkötöttségének bilincselését. Öröm volt a véletlen találkozás egyszer Lóciával, akiből óriás lett, akinél a Fiú már egy fejjel volt magasabb, hiszen ő is ÓRIÁS akart lenni, hiába, mert ide-oda dobta őt a SZEMÉLYT figyelmen kívül hagyó *hatalom* zord adminisztrációja. Mediterrán emberként hideg dombok közé.

Mikor a kifakult, színtelen, napszitta kisvárosba került, az ottaniaknak határozottan ellenszenves volt. Dugonics tanár úr még gimnazista korában mondta neki: „kitűnni akarjon, ne feltűnni”. Ez aztán vezérelte azt a belső szellemiséget, amely teljes ellentmondásban állott a külső látszattal, megjelenésével. A kettő állandó ütközése tette könnyörtelen szigorral, már-már kegyetlenkedésekkel „mérsékeltlen boldogtalanná” – és egyre többet jutott eszébe a kerti szobor és a feketerigó. És emlékezett 57 októberére, a ravatalra. Kiszögelléseim megbarnult arc, színtelen, szürke, szürke. Tartalmából, szellemiségéből kiüresedett, kiszáradt volt, lehetett volna ókori múmia is. Mint egy TŰCSÖK súlytalan, jégen heverő száraz váza. Nedvességei, szemének könnyei felpárologtak, az arc boldogtalan. Haja már nem lóg a szemébe. Furcsa így, így hihetetlen. De hát VAN, mert VOLT.

:(– INTERMEZZO –):

Ha sóhajod, többé nem hallik át,
 ha könnyed, soha nem hull már ide,
 ha emléked, szavak kísértete,
 ha vágyad, nem te szítod parazsát,
 ha mindig, a veled-halt ifjúság -----

.....

Nem csupa innen és nem csupa túl,
mihelyt megszövöm, szálaire hull,
s úgy fut a semmin keresztül-kasúl:

.....
és akárhogy fáj, vigasz, hogy te fájsz.

.....
Így semmisülsz meg. – Mohák, csillagok,
foszlik minden, oldódik, párolog.

Lehajtott fejfel botorkált a Férfi a néhai Templom utcán. Az iskolától a házig: a HÁZIG – megszámlolta a járdaszegély szabott köveit. A száz a MŰ, a hátrahagyott. Az 57 volt az élet. Az ötvenhét. Kimérte a VILÁG ÓRÁJA: a TŰCSÖK azt a megszabott időt. Mariann, Kata, emlékeztek-e? Stella, Ágnes, hol vagytok, édesek és ismeretlenül is enyének mindannyian?! Bársony Carmen. Arany Aranka! Jaj, könnyezik-e az esőáztatta szobor szeme? Röppen-e a feketerigó?! És az igaz-e, hogy már elmúlt a *huszonhatodik év is* .....!?

A Férfinek már deresedő szakállába lopakodik a századvégi december és a sok jubileumot, évfordulókat hozó kétezredik januárius ködös, zúzmarás hajnala, délutáni estéje, éjszakája. Kezdi ÉRTENI a megannyi ÉRTHETETLENT. Már lekopott róla a szélsőséges és reneszánsz mediterráneum bacchusi zománca, már kételkedő és bizonytalan, már nem tudja biztosan, hogy a Költő sugallata volt-e, hogy éppen most az Ő utcájában botorkál, mert már tudja, hogy egyre több az, amit nem tud megérteni a sok ÉRTHETETLEN sűrű erdejében. Azt tudja, hogy nincsenek véletlenek, azt gondolja, hogy valami valahol mindig törvényszerű. Akkor hát lehet, hogy mégis *küldés, hívás* vetette ide. De azt is tudja, hogy nem EZ a fontos, nem az, ami *látszatra* létezik, hanem a tartozás visszaszolgáltatása, a diákkori érintés visszajelzése: Mester, nézd, valahogy *sáfárokodtam, igyekeztem, akartam*.

Ez a szomorkás hangulat az átalakult kis utcán szinte felemelte őt és a levegőben libegve tartotta az EMLÉKTÁBLA előtt, meg amikor a KÖLTŐ nevét látta utcatáblaként a lejtős síkator első épületén. A FÉRFI befelé nézett, és hirtelen meglátta, hogy „CSAK AZ VAN, AMI VOLT.”

A!..kor rászólt a NÉV a tábláról:

„ÁLLJ, KI VAGY?”

„AZ EGYEDÜLI JELEN.–”, – Koppan a hang a köveken.

„A TUDAT...?”

„AZ IDŐK EGYÜTT. –” – A befejező, végső válasz.